

TIBBIY TA'LIMDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM KONSEPSIYASI

Buzulayho Haydarova

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tibbiy ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi haqida ma'lumot berilgan. Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak hamshiralarni tayyorlash jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, talabaning shaxsiy fazilatlari va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlariga misollar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim jarayoni, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ijodiy salohiyat.*

Dolzarliligi. Respublikamizda ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha olib borilayotgan islohatlar maqsadi shuki ta'lim jarayonida har bir talabaning shaxsiy va ijodiy qobiliyatini rivojlantirish uchun sharoit yaratishdan iborat.

Zamonaviy g'oyalarga muvofiq, oliygoah talabasi o'z sayi – harakatlarini har bir talabaning o'zini o'zi anglashi uchun maqbul sharoitlarni yaratishga yo'naltirish kerak[6]. Bugungi kunda oliy ta'limdagi o'quv jarayoni talabaga, uning shaxsiy rivojlanishiga e'tibor qaratilishi, umuman olganda, alohida e'tibor kasbni alohida ko'rib chiqishdan ushbu kasbdagi shaxsni yaxlit ko'rib chiqishga o'tish bilan tavsiflanadi [7].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2017 yil 5 maydagi "O'zbekiston Respublikasida tibbiy ta'lim tizimini yanada isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2956-sonli qarori, 2018 yil 5 iyundagi PQ-3775-sonli "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtipokini ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida", 2019 yil 6 maydagi PQ-4310-sonli «Tibbiyot va fapmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori, 2020 yil 7 aprelda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4666-sonli qarori qabul qilingandan so'ng, yangi tashkil qilingan tibbiyot texnikumlari uchun yangi, zamonaviy darsliklar va o'quv adabiyotlari yaratish ehtiyoji kelib chiqdi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2019 yil 8 oktyabrdagi PF-5847-sonli "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa meyoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan ustuvor vazifalar orqali ta'lim-tarbiya tizimidagi islohatlarni asosini belgilab berilgan.

So'nggi o'n yil ichida bir qator yangi modellar ishlab chiqildi. Bu esa bizning tibbiy ta'limdagi tushunchamizni o'zgartirdi. Ulardan biri shaxsga yo'naltirilgan tibbiyot modelidir[1]. "Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim" atamasi mamlakatimizda 1990-yillarning boshidan faol qo'llanila boshlandi va uning ma'nosi o'quv jarayonida talabalarning

shaxsiy fazilatlariga e'tibor berish zaruratidan iborat [4]. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning dolzarbligini fan, madaniyat va ma'rifat masalalari bo'yicha BMT tarkibidagi nufuzli bo'lim - YUNESKO tomonidan ham tan olingan va bu tashkilot komissiyasi tomonidan ishlab chiqilgan «XXI asr ta'lim konsepsiyasi»ning asosida ham shaxsga yo'naltirilgan ta'lim prinsiplari bayon etilgan.

Dunyoning xalqaro ilmiy markazlarida jahon andozalariga mos kompetentli mutaxassislar tayyorlash bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilib, mazkur tadqiqotlar asosida ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvdan foydalanish imkoniyatlari ta'lim sifati va samaradorligining oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bunda oliy ta'lim muassasalari talabalarining kasbiy kompetentligini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim asosida shakllantirish va rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirish yuzasidan amalga oshirilayotgan ilmiy izlanishlar tibbiyot talablariga mos keladigan ilmiy dunyoqarashini kengaytirish hamda muammoli vaziyatlarda chiqib keta oladigan mustaqil fikrlovchi, ijodiy faoliyat yurita oladigan, ijodkor mutaxassislarni kreativlik asosida tayyorlashning ahamiyati dolzarb hisoblanadi. Bu esa shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalaridan o'quv jarayonida samarali foydalanish zarurligini taqozo etadi. Hozirgi vaqtda barcha jabhalarida nafaqat ma'lum bilim va ko'nikmalar, balki tashabbuskorlik, favqulodda xolatlarda muammolarni hal qilish qobiliyati kabi fazilatlarga ega bo'lgan mutaxassislarga ehtiyoj sezilmoqda.

Ta'lim texnologiyalarini doimiy ravishda rivojlantirish va ularni zamonaviy sharoitlarga moslashtirish bo'lajak mutaxassislarda ijodkorlikni rivojlantirishni ham nazarda tutadi. Bu tamoyillar o'rganishga kompetensiyaga asoslangan yondashuvda o'z ifodasini topadi. Kompetensiyalarni shakllantirish nazariy va amaliy integratsiya bilan bog'liq fanlar asoslari, o'qitishga fanlararo yondashuv bilan, talabalarni tadqiqot faoliyatiga rag'batlantirish, bu talaba shaxsini ro'yobga chiqarishga yordam beradi [12]. Shunisi etiborga loyiqki, ko'plab xorijiy mamlakatlarda bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv tibbiyot oliygohlarigacha bo'lgan bosqichdan boshlanadi - abituriyentlarga hujjat topshirishda akademik ko'rsatkichlardan tashqari, test sinovlari orqali shaxsiy fazilatlar: motivatsiya darajasi, qobiliyat darajasi hisobga olinadi. Muloqot qilish va boshqalar [10].

Sog'liqni saqlash tizimini modernizatsiya qilish jarayoni raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga qaratilgan sayi xarakterli tibbiyot oliy o'quv yurtlarida oliy ta'lim tizimini isloh qilish bilan uzviy bog'liqdir.

Tibbiyot oliygohida o'qish bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega: o'quv materialining katta hajmi, nisbatan uzoq o'quv davri va uzluksiz kasbiy rivojlanish zarurati. O'ziga xos xususiyat shundaki, shifokor o'z kasbiy faoliyatida tibbiy yordam ko'rsatish tartibini hamda tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlarga doimo rahbarlik qilishi kerak; tasdiqlangan algoritmlar va davolash rejimlari. Bunday holda, mashg'ulot bosqichida tibbiyot talabasi model bo'yicha qandaydir harakatlarni bajarishni o'rganadi

[9]. Biroq, tibbiyot oliygohlarining ta'lim muhiti talabalarga yo'naltirilgan ta'limning barcha jihatlarini amalga oshirishga to'liq imkon beradi. Bugungi kunda oliy ta'lim tizimiga turli innovatsion texnologiyalar, jumladan, tibbiy ta'lim modulli, integratsiyalashgan, fanlararo ta'lim va hokazolar joriy etilgan. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modeliga so'nggi paytlarda katta e'tibor qaratilayotgan bir vaqtda talabalarning mustaqil ishidan tashqari, ularning nazariy olgan bilimlariga asoslanib va amaliy ko'nikmalarni mustaqil bajarishlari uchun imkon tug'iladi. Bundan tashqari talaba o'z ustida ishlay boshlaydi. Bunda talaba bosma va elektron ta'lim resurslaridan foydalangan holda kerakli ma'lumotlarni izlaydi; tayyorgarlik, o'z bilimini oshiradi, o'z-o'zini tahlil qilish va o'z ta'lim natijalarini o'z-o'zini baholash uchun vaqt ajratadi [10, 13]. Uzlüksiz tibbiy ta'lim kontseptsiyasiga muvofiq tibbiyot oliygohlari talabalari kasbiy o'zini o'zi takomillashtirish maqsadida darsdan tashqari vaqtlarda o'z ustilarida ishlashlari va amaliy ko'nikmalarini mustaqil shakllantirishlari muhim ahamiyatga ega[5].

Tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari o'rtasida ijodiy qobiliyatni rivojlantirish muammoli masalalarni hal qilish murakkab bemorlarning klinik tahlillarida ishtirok etish orqali amalga oshiriladi. Bundan tashqari, tibbiyot talabasi turli bemorlarni nazorat qilish jarayonida shaxslararo tajriba orttirish uchun noyob imkoniyatga ega. Aynan shu erda, malakali individual yondashuvni talab qiladigan vaziyatda, talaba o'zining shaxsiy fazilatlarini to'liq namoyon qilishi mumkin. O'qitishga ijodiy va talaba yo'naltirilgan yondashuv doirasida uslubiy yordam elektron ta'lim vositalaridan, shuningdek, video va audio materiallardan foydalangan holda an'anaviy va innovatsion o'qitish texnologiyalaridan foydalanishni nazarda tutadi [3, 8, 9]. Talabalarning shaxsiy rivojlanishining eng muhim tarkibiy qismi bu ularning olimpiadalar, tanlovlar, konferentsiyalar, seminarlarda ishtirok etishi, shuningdek, turli shakllarda ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshirish bilan talabalar ilmiy jamiyatiga jalb qilishdir. Hisobotlar tayyorlash, ijodiy topshiriqlarni bajarish, raqobatning mavjudligi - bularning barchasi talabani muvaffaqiyatli natijaga erishish uchun maksimal kuch sarflashga majbur qiladi [2, 11, 14]. Shaxsiy qobiliyatini rivojlanishiga talabalarning ishini baholashning ball-reyting tizimini joriy etish ham yordam beradi.

Oliy ta'lim muassasalarida joriy etilgan kredit modul tizimi talabaning shaxsiy qobiliyatini rivojlanishiga, butun o'qish davridagi bajargan ishlarini, ta'lim faoliyatini har tomonlama ob'ektiv baholashga va o'qituvchi tomonidan rag'batlantirishga imkon beradi [1].

Xulosa. Hozirgi kunda tibbiy ta'limda talabalarning ijodiy qobiliyati va shaxsiy fazilatlarini rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratilgan bo'lib, bu yosh mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi va uzluksiz ta'lim olishlari uchun muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR:

1. Bogdan N.V. Ballno-reytingovaya sistema kak metod otsenki kachestva obrazovaniya v vuze / N.V. Bogdan // Vestnik Yujno-Uralskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Obrazovanie. Pedagogicheskie nauki. – 2010. – №3 (179). – S. 42-45.
2. Vorones V.I. Опыт организационной работы по проведению студенческой научной конференции на примере конференции "Язык. Общество. Медицина" / V.I. Vorones, N.A. Mishonkova // Журнал Гродненского государственного медицинского университета. – 2015. – №4 (52). – S. 137-141.
3. Gurevich P.S. Psixologiya i pedagogika / P.S. Gurevich. – M., 2004. – 352 s.
4. Гыязов А.Т. Обоснование современных моделей личностно-ориентированного обучения в условиях непрерывного образования / А.Т. Гыязов // Санкт-Петербургский образовательный вестник. – 2017. – №9-10 (13-14). – S. 4-9.
5. Zaxarova T.G. Samostoyatel'naya rabota kursantov i distantsionnoe obucheniye / T.G. Zaxarova, I.I. Baron, G.N. Zaxarov // Zemskiy vrach. – 2013. – №2 (19). – S. 49-50.
6. Kirillov A.N. Lichnostno-orientirovannoye obucheniye v adaptivnoy reabilitatsii studentov / A.N. Kirillov // Pedagogika, psixologiya i mediko-biologicheskiye problemy fizicheskogo vospitaniya i sporta. – 2007. – №5. – S. 213-215.
7. Kosarev V.N. K voprosu o lichnostno-orientirovannom podxode v obuchenii i obrazovanii / M.Yu. Rykov, V.N. Kosarev // Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 6: Universitetskoye obrazovanie. – 2007. – №10. – S. 89-94.
8. Kutuzova G.I. Mejdissiplinarnyye svyazi v obuchenii inostrannykh studentov /G.I. Kutuzova. – SPb.: Izdatelstvo Politehnicheskogo universiteta, 2008. – 376 s.
9. Lichnostno orientirovannyy podxod kak usloviye razvitiya kompetentnosti studentov-inostransev pri obuchenii na kafedre terapevticheskoy stomatologii / T.A. Petrushanko [i dr.] // Mir meditsiny i biologii. – 2013. – №2-1 (37). – S. 137-139.
10. Obzor modeli lichnostno-orientirovannykh obrazovatelnykh programm meditsinskogo vuza / V.P. Riklefs [i dr.] // Meditsina i ekologiya. – 2016. – №3 (80). – S. 39-50.
11. Peshikov O.V. Podgotovka studentov k uchastiyu v olimpiadax po prakticheskim navykam kak etap stanovleniya vracha-spezialista / O.V. Peshikov, A.V. Chukichev // Meditsinskaya pomoshch pri tyazhelyy termicheskoy travme (uroki ashinskoy katastrofy 1989 goda) Materialy mejdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. – Chelyabinsk: Izdatelstvo Yujno-Uralskogo gosudarstvennogo meditsinskogo universiteta, 2014. – S. 71-74.
12. Slastenin V.A. Lichnostno orientirovannoye obucheniye v protsesse professionalnoy podgotovki spetsialista / V.A. Slastenin, V.A. Belovolov, Ye.V. Ilenko // Sibirskiy pedagogicheskiy jurnal. – 2008. – №11. – S. 117-129.

13. Современные подходы в обучении студентов медицинских вузов / Ye.V. Soboleva [i dr.] // Vestnik Soveta molodyx uchyonyx i specialistov Chelyabinskoy oblasti. – 2017. – T. 1, №1 (16). – S. 34-36.

14. Формы работы студенческих научных кружков кафедр медицинского вуза /A.V. Chukichev [i dr.]// Optimizatsiya vysshego meditsinskogo i farmasevticheskogo obrazovaniya: menedjment kachestva i innovatsii Materialy VIII vnutrivuzovskoy nauchno-prakticheskoy konferensii. – Chelyabinsk: Izdatelstvo Yujno-Uralskogo gosudarstvennogo meditsinskogo universiteta, 2017. – S. 124-127.